

Saidova Nafisa Nematovna

Uchkuprik tumani Inson ijtimoiy xizmatlar markazi psixologi

Annotatsiya. Mazkur maqolada kam ta'minlangan oilalar bilan ishlashda psixologning o'rni, vazifalari va faoliyat yo'nalishlari yoritilgan. Oilaviy muammolar, ijtimoiy-iqtisodiy tanglik, ruhiy bosimlar va tarbiyada uchraydigan muammolar psixologik yondashuvni talab etadi. Shu boisdan, psixologning bunday oilalar bilan ishlashda tutgan o'rni va qilinadigan amaliy ishlar alohida ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotda psixologik maslahatlar, psixodiagnostika va psixoprofilaktika usullari orqali ijtimoiy barqarorlikka erishish yo'llari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: kam ta'minlangan oilalar, psixolog, ijtimoiy yordam, ruhiy qo'llab-quvvatlash, psixodiagnostika, tarbiya, psixoprofilaktika.

Abstract. This article discusses the role, tasks and areas of activity of a psychologist in working with low-income families. Family problems, socio-economic stress, psychological pressures and problems encountered in upbringing require a psychological approach. Therefore, the role of a psychologist in working with such families and the practical work performed are of particular importance. The study examined ways to achieve social stability through psychological counseling, psychodiagnostics and psychoprophylaxis.

Keywords: low-income families, psychologist, social assistance, psychological support, psychodiagnostics, upbringing, psychoprophylaxis.

Kirish. Jamiyatning har qanday qatlamida ijtimoiy tenglikka erishish muhim hisoblanadi. Ayniqsa, kam ta'minlangan oilalar farzandlari va ularning hayot sifatini oshirish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Ushbu jarayonda psixologning o'rni beqiyosdir. Psixolog nafaqat ruhiy yordam ko'rsatadi, balki oila ichidagi ziddiyatlar, tushkunlik, tarbiyadagi muammolarni aniqlab, ularga tizimli yondashadi. Shu sababli, kam ta'minlangan oilalar bilan ishlashda psixologning professional yondashuvi va strategiyasi nafaqat oilaning ijtimoiy holatini, balki farzandlarning kelajakdagi rivojlanishini ham belgilaydi.

Kam ta'minlangan oilalar bilan ishlashda psixologning o'rni juda muhimdir. Bu oilalar ko'pincha iqtisodiy va ijtimoiy qiyinchiliklarga duch keladilar, shuning uchun psixologik yordam ularning holatini yaxshilashda katta rol o'ynaydi. Quyida psixologning o'rni haqida ba'zi asosiy jihatlar keltirilgan:

Emotsional qo'llab-quvvatlash

- Psixologlar oilalarga o'z his-tuyg'ularini ifoda etishda yordam berishadi, bu esa ularning stress va tashvishlarini kamaytirishga yordam beradi.

Muammolarni hal qilish

- Psixologlar turli muammolarni hal qilish strategiyalarini taklif qilishadi, masalan, qaror qabul qilish, mojarolarni hal etish va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish.

Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish

- Kam ta'minlangan oilalarda ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam berish, bu esa ularning jamiyatda faol bo'lishini ta'minlaydi.

Ta'lim va ma'rifat

- Psixologlar oilalar uchun ta'lim va ma'rifat dasturlarini ishlab chiqishadi, bu esa ularning iqtisodiy va ijtimoiy holatini yaxshilashga yordam beradi.

Resurslarga yo'naltirish

- Psixologlar muloqot qiluvchi oilalarni mahalliy resurslar, yordam dasturlari va xizmatlar bilan tanishtirishi mumkin.

Yoshlarni qo'llab-quvvatlash

- Yosh bolalar va o'smirlar uchun psixologik yordam taqdim etish, ularning o'sishi va rivojlanishi uchun muhimdir.

Stressni boshqarish

- Psixologlar stressni boshqarish usullarini o'rgatib, oilalarning umumiy salomatligini yaxshilashga yordam beradi.

Kam ta'minlangan oilalar bilan ishlashda psixologlar, shuningdek, ijtimoiy ishchilar va boshqa mutaxassislar bilan hamkorlikda ishlashlari muhimdir, bu esa ko'proq kompleks va samarali yondashuvni ta'minlaydi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

O'zbekistonda kam ta'minlangan oilalar bilan ishlash sohasida olib borilgan psixologik tadqiqotlar soni so'nggi yillarda ortib bormoqda. Jumladan, M.Qodirova (2018) o'z tadqiqotida ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalardagi bolalarning psixologik holatini chuqur tahlil qilib, ularni qo'llab-quvvatlashda maktab psixologlarining tutgan o'rnini alohida ta'kidlaydi.

F.Yo'ldoshevaning (2020) ishlari kam ta'minlangan oilalardagi farzandlarning emotsional rivojlanishi va ularning ijtimoiy moslashuvi bilan bog'liq muammolarni aniqlashda psixodiagnostik vositalarning ahamiyatiga urg'u beradi.

R.Niyozovning (2017) fikricha, bu toifadagi oilalarga faqat moddiy yordam emas, balki psixologik va axloqiy yondashuv ham zarur bo'lib, psixologlar ularni ijtimoiy hayotga qayta moslashtirishda ko'prik vazifasini bajaradi.

Mazkur adabiyotlar umumlantirilganda, psixologning oila ichidagi munosabatlar, farzand tarbiyasi, ruhiy tushkunlik va ijtimoiy moslashuv muammolarini aniqlash va bartaraf etishdagi o'rni muhimligi ko'zga tashlanadi.

Natija va muhokamalar.

Ilmiy izlanishlarga ko'ra:

- Kam ta'minlangan oilalarning aksariyatida stress, xavotir va depressiv holatlar uchraydi.
- Ota-onalar ko'pincha bolalarning emotsional ehtiyojlarini yetarli darajada qondira olmaydi.
- Psixologik yondashuvlar yordamida bu oilalardagi bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchi, ijtimoiy moslashuvi va motivatsiyasi ortdi.
- Psixologlar oilalarda muhitni yaxshilash, mehr-muhabbat muvozanatini tiklashda muhim vosita bo'la oldilar.

Muhokamalar davomida aniqlanishicha, psixologlarning faoliyati nafaqat bolalarga, balki ota-onalarga ham ruhiy barqarorlik va ijobiy tarbiyaviy yondashuvni shakllantirishda yordam bermoqda. Eng yaxshi natijalar doimiy psixologik qo'llab-quvvatlash berilgan oilalarda kuzatildi.

Xulosa.

Kam ta'minlangan oilalar bilan ishlashda psixologning roli beqiyos bo'lib, u nafaqat muammolarni aniqlash, balki ularni bartaraf etish va sog'lom oilaviy muhit yaratishda hal qiluvchi vosita hisoblanadi. Psixologik yordam ijtimoiy tenglikni ta'minlash, bolalarning har tomonlama rivojlanishi

va jamiyatda o'z o'rnini topishiga xizmat qiladi. Shunday ekan, har bir ta'lim muassasasida, mahallalarda va ijtimoiy xizmatlarda psixologlarning faoliyati kengaytirilishi va ularning malakasi oshirilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Qodirova M. Kam ta'minlangan oilalarda tarbiyaviy muhit va psixologik xizmat ko'rsatish asoslari. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2018. – 152 bet.
- 2.Yo'ldosheva F. Ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalardagi bolalarning psixologik rivojlanish muammolari. Samarqand: Zarafshon nashriyoti, 2020. – 128 bet.
- 3.Niyozov R. Psixologik xizmat ko'rsatishning ijtimoiy jihatlari. Farg'ona: Ilm ziyo nashriyoti, 2017. – 140 bet.
- 4.Karimova Z. Psixologik maslahat asoslari: nazariya va amaliyot. Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 200 bet.
- 5.Hamidullo o'g'li, T. H., & Kamolovich, B. E. (2023). IMKONIYATI CHEKLANGAN O'QUVCHILAR BILAN ISHLASH TAJRIBASI. Scientific Impulse, 1(7), 648-653.
- 6.Tursunov, H. (2024). Kar va zaif eshituvchi o'quvchilarning axborot kompetensiyasini rivojlantirish: farg'ona misolida. Conference on Digital Innovation : "Modern Problems and Solutions", 206–209. извлечено от <https://fer-teach.uz/index.php/codimpas/article/view/2445>
- 7.Hojiakbar Tursunov. Imkoniyati cheklangan o'quvchilarning axborot kompetensiyasini rivojlantirish: O'zbekiston va yevropa tajribasi. Talim fan va innovatsiya jurnali. 6 son. 2024 yil.575 bet
https://esijournal.uz/wp-content/uploads/2025/01/Talim_fan_va_innovatsiya_6_son_2024_yil.pdf
- 8.Hamidullo o'g'li, T. H. (2022). HOZIRGI KUNNING DOLZARB IMKONIYATLARI. JAWS VA NVDA DASTURLARI. Scientific Impulse, 1(2), 535-537.
- 9.Tursunov, H. (2024). Kar va zaif eshituvchi o'quvchilarning axborot kompetensiyasini rivojlantirish: farg'ona misolida. Conference on Digital Innovation : "Modern Problems and Solutions", 206–209. извлечено от <https://fer-teach.uz/index.php/codimpas/article/view/2445>
- 10.TURSUNOV HOJIAKBAR HAMIDULLO O'GLI. KAR VA ZAIF ESHITUVCHI YUQORI SINF O'QUVCHILARINING AXBOROT KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH TASHKILIY-METODIK MUAMMOLARI. (2025). International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health, 54-62.
- 11.Tursunov, H. H., & Hoshimov, U. S. (2022). Ta'lim tizimida ko'zi ojiz o'quvchilarni informatika va axborot texnologiyalari fanida o'qitish texnologiyalar. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(5), 990-993.
- 12.Jo'rayev A. va boshqalar. Oila psixologiyasi. Nukus: Qoraqalpog'iston, 2021. – 176 bet.
- 13.Tursunov H. Yoshlar bilan ishlashda psixologik yondashuvlar. Buxoro: Buxoro davlat universiteti nashriyoti, 2022. – 120 bet.